

כתבי עת זרים

הפיתוי להשתמש בטכנולוגיה-מנגד ומחירו

כשעולה הצורך לפתור בעיות צבאיות ביטחוניות, מתפתים מדינאים לעשות זאת באמצעות תקיפה-מנגד. האם אכן ניתן לפתור בעיות צבאיות רק בתקיפות-מנגד? דיון בסוגיה הזאת התקיים בכתב העת "פרמטרס" עוד לפני מבצע "צוק איתן"

מאוזן ולהצגת יעדים מופרזים (strategic overreach) שגבו מהאומה האמריקנית מחיר יקר.

קריין מבסס את טענתו על דוגמאות היסטוריות להפעלת כוח אמריקני, החל מהמלחמה נגד ספרד בשלהי המאה ה-19 וכלה במלחמות באפגניסטן ובעיראק ובהשתתפות ארה"ב בהפלת שלטון קדאפי בלוב בראשית המאה ה-21. קריין מראה כיצד חסידי ההסתמכות על הכוח האווירי³ הפריזו בהצגת

הסתמכות היתר על הכוח האווירי יצרה אילוצים קשים ופגעה באינטרס האמריקני

אזרחיים וצבאיים מתוך הנחה כי הפגיעה בהם תוביל להכרעה במערכה. הפיתוי להשתמש בטכנולוגיה-מנגד, לדברי קריין, נובע מהרצון לנהל מלחמות קצרות, "נקיות" ובלתי יקרות. בפועל, הוא טוען, העדפת הדרך הזאת הובילה לעיתים קרובות לבניין כוח צבאי בלתי

מבוא

במאמרו "הפיתוי לתקיפה" שהתפרסם בכתב העת Parameters¹ כתב ד"ר קונרד קריין² ששיטת הלחימה האמריקנית מסתמכת יותר ויותר על טכנולוגיה-מנגד (Stand-off technology) ופחות ופחות על השימוש בכוח יבשתי. בביטוי "טכנולוגיה-מנגד" מתכוון קריין לפגיעה מרחוק, בעיקר מהאוויר ובאמצעות נשק מדויק, במתקנים

כוחות אמריקניים תוקפים באפגניסטן, 2010 | הפיתוי להשתמש בטכנולוגיה-מנגד נובע מהרצון לנהל מלחמות קצרות, "נקיות" ובלתי יקרות. בפועל, העדפת הדרך הזאת הובילה לעיתים קרובות לבניין כוח צבאי בלתי מאוזן ולהצגת יעדים מופרזים שגבו מהאומה האמריקנית מחיר יקר

רס"ן א'
חטיבת תה"ד

במלחמות יוגוסלביה בשנות ה־90 לא השיגו ההפצצות מהאוויר את היעדים שהציב להם הממשל האמריקני לעצור טיהור אתני בקוסובו ו"לפגוע משמעותית" ביכולת הצבאית של הסרבים

מעוררת גינוי בין־לאומי ועלולה להזין בטווח הרחוק מדיניות קיצונית מתריסה אצל הצד המותקף כלפי התוקף. כך, למשל, יש הטוענים כי גם היום ההצדקה העיקרית לתוכניות הגרעין והטילים של צפון־קוריאה היא הרצון להרתיע יריבים פוטנציאליים מפני הפצצות כמו אלה שהרסו את תשתיותיה ואת עריה בשנים 1950-1953. גם במלחמות יוגוסלביה בשנות ה־90 של המאה ה־20 גרמו הפצצות מהאוויר נזק חמור ביותר לתשתיות אזרחיות, והמרכז לזכויות האדם בבלגרד צפה קשיים לכונן דמוקרטיה בסרביה עקב האנטגוניזם כלפי

הישגיו, ואילו בפועל את התפקיד המכריע מילאו גורמים אחרים, ובמיוחד כוחות יבשה. הוא מראה גם כיצד הסתמכות היתר על הכוח האווירי יצרה אילוצים קשים ופגעה באינטרס האמריקני.

המחיר הכבד של העדפת התקיפות מהאוויר על פני השימוש בכוח יבשתי

להלן הטענות העיקריים של קריין והדוגמאות ההיסטוריות התומכות שעליהן הוא מתבסס:

1. השקעת יתר בסד"כ האווירי על חשבון הסד"כ היבשתי עלולה בתנאי לחימה מסוימים לכפות אילוצים כבדים על הכוח הלוחם ולגבות מחיר יקר. כך, למשל, במלחמת העולם השנייה בחרו האמריקנים לבנות צבא יבשה קטן יחסית (רק 89 דיוויזיות, בהשוואה לתוכניות מוקדמות להקמת צבא של 300 דיוויזיות), אולם יצרו אלפי מטוסים שלא נעשה בהם שימוש והכשירו מספר רב מדי של אוויראים. בסופו של דבר סבלו האמריקנים ממחסור בעוצבות, ואבדות כבדות חייבו אותם להסב עשרות אלפים חיילים ללוחמי חי"ר. במלחמות באפגניסטן ובעיראק בשנות ה־2000 הובילו השימוש ההתחלתי בכוח יבשתי קטן יחסית והסתמכות יתר על תקיפות מהאוויר לשקיעה בלחימה תובענית נגד מתקוממים (insurgents) - לחימה שדרשה שימוש בכוחות יבשתיים גדולים במשך יותר מעשור.

2. הניסיון להימנע ממצעיי ייצוב המצריכים השקעת סד"כ יבשתי ניכר והבחירה להשתמש רק בתקיפות מהאוויר כדי לסייע לכוחות המקומיים, כמו במקרה של הפלת משטרו של קדאפי ב־2011, כרוכים ביצירת כאוס מתמשך במדינה המותקפת, בהתערערות היציבות במדינות השכנות ובאובדן שליטה על מאגרי נשק. לטענת קריין, לא ניתן לכונן יציבות באמצעות תקיפות ארוכות טווח.

3. השאיפה לפגוע ביעדים שיכולים להשפיע על קבלת ההחלטות של היריב באופן הרצוי לצד התוקף, כמו, למשל, יעדים בעלי "שימוש דואלי" אזרחי-צבאי ומתקנים אזרחיים בעלי חשיבות לאומית, מגדילה את הפגיעה בבלתי מעורבים, מקשה על השיקום הכלכלי-חברתי של הצד המותקף,

ערכים מערביים בגלל החורבן שהסבו ההפצצות של נאט"ו. הגם שכוחות היבשה יכולים להסב נזק גדול לא פחות מתקיפות מהאוויר, הרי מי ששולט בקרקע שולט גם במסר התודעתי, ולכוחות היבשה יכולת גבוהה יותר לייצב במהירות את המצב ולדאוג שידווח כראוי.

4. לשימוש בלעדי בכוח האווירי יכולת מוגבלת לכפות מו"מ והסדרים פוליטיים על הצד המותקף. כך, למשל, במלחמות יוגוסלביה בשנות ה־90 לא השיגו ההפצצות מהאוויר את היעדים שהציב להם הממשל האמריקני לעצור טיהור אתני בקוסובו ו"לפגוע משמעותית" ביכולת הצבאית של הסרבים. נהפוך הוא, הן רק המריצו את הסרבים להחיש את פעולותיהם. נדרשת מעורבות יבשתית ניכרת כדי לגרום להסכמים שהושגו להתממש, והתפקיד שמילאו כוחות שמירת השלום בני עשרות אלפי החיילים בבוסניה ובקוסובו הוא ההוכחה לכך.

סיעוני-הנגד בזכות העדפת הפעולות המהוויר והשימוש בטכנולוגיות תקיפה מתקדמות

מאמרו של קריין עורר כמה תגובות. צ'רלס ג' דונלפ,⁴ גנרל בדימוס בחיל האוויר האמריקני,

כוח של צבא ארה"ב בעיראק, 2004 | לטענת גנרל (בדימוס) צ'רלס דונלפ, הגורם העיקרי שהמריץ את ההתגייסות לשורות המורדים בעיראק ובאפגניסטן היה הנוכחות הפיזית המסיבית של צבא זר ולא השימוש בטכנולוגיה מתקדמת כמו התקיפות-מנגד

הערות

1. Conrad C. Crane, "The Lure of Strike" (Special Commentary), *Parameters* 43 (2), Summer 2013, pp. 5-12. "פרמטרס" הוא הרבעון של המכון ללימודים אסטרטגיים (Strategic Studies Institute) באקדמיה הצבאית של ארה"ב (US Army War College).
2. ד"ר קונרד קריין הוא ראש השירותים ההיסטוריים של המרכז למורשת ולהכשרה של צבא היבשה. בעבר ניהל את מכון ההיסטוריה הצבאית של הצבא ושימש פרופסור להיסטוריה באקדמיה הצבאית של ארה"ב. קריין פירסם וערך ספרים רבים על ההיסטוריה הצבאית של ארה"ב ועסק בסוגיות הקשורות לכוח האווירי ולכוח היבשתי. להוציא את הדוגמה של מלחמת ארה"ב נגד ספרד, שבנוגע אליה מופנים חייבי הביקורת של קריין אל אנשי צי שהבטיחו הישגים מהירים וקלים לאחר שהשמידו שיטת ספרדית בסמוך לפיליפינים וגרמו בדיעבד למאבק יבשתי ארוך ויקר נגד מתקוממים.
3. מינור-גנרל דונלפ (Dunlap) שירת 34 שנה בחיל האוויר האמריקני. לאחר פרישתו בשנת 2010 הפך לפרופסור למשפטים באוניברסיטת דיוק (Duke). בין פרסומו הרבים: ביקורת על גישת הלחימה נגד חתרנות (COIN) שד"ר קריין הוא ממבטאה הבולטים: **Shortchanging the Joint Fight? An Airman's Perspective on FM 3-24 and the Case for Developing Truly Joint COIN Doctrine**, Air University, 2008
4. Charles J. Dunlap Jr., Major General USAF (Ret.), "On the Lure of Strike" (Commentaries and Replies), *Parameters* 43 (3), Autumn 2013, pp. 121-123
5. Conrad C. Crane, The Author Replies, *Parameters* 43 (3), Autumn 2013, pp. 123-124
6. אמצעים קינטיים הם אמצעים המסיבים נזק פיזי ישיר לאויב. כמו פצצות, טילים, קליעים ותחמושת אחרת. אמצעים לא-קינטיים הם אמצעים שאינם גורמים נזק פיזי ישיר לאויב, אך משפיעים עליו באופן עקיף באמצעות כלים פסיכולוגיים ותעמולתיים (כמו, למשל, מבצעי מידע), כלים תרבותיים-חינוכיים וחברתיים-כלכליים (כמו, למשל, מיזמים לבניין האומה), כלים הרתעתיים (הפגנת עוצמה בלי לפגוע ישירות באויב) וכו'. לדיון תיאורטי מעמיק יותר בלחימה קינטית ולא-קינטית ראו, למשל: LTC Teo Cheng Hang, "Non-kinetic Warfare: The Reality and the Response", *Pointer* (Journal of the Singapore Armed Forces), Vol. 36, No. 1, 2010, pp.45-57, <http://goo.gl/BS6HrX>
7. Douglas A. Pryer, "Bombs, Missiles and Robots Don't Drink Chai: Why, More than Ever, We Must Embrace the Human Aspects of War", *Small Wars Journal*, Sept. 2013, <http://goo.gl/3R4IX7>
8. לוטננט-קולונל פרייר שימש קצין מודיעין במגוון תפקידי פיקוד ומטה בגרמניה, בקוסובו, בעיראק, בבריטניה, בארה"ב ובאחרונה גם באפגניסטן. הוא חיבר את הספר **The Fight for the High Ground: the U.S. Army and Interrogation during Operation Iraqi Freedom, May 2003-2004**, CGSC Foundation Press, 2009
- 9.

הטכנולוגי הזה. עם זאת, לדבריו, על צבא ארה"ב לשמר את כל טווח היכולות של פעולה רב-זרועית כדי שיעמדו לרשותו כל אפשרויות הפעולה הצבאיות, בין היתר באמצעים לא-קינטיים⁷, להתמודדות נגד התקוממות (COIN). קריין גם מביע דאגה מהטענות כי יכולות הסייבר עשויות לספק פתרון לכל בעיה צבאית ויוצא נגד השימוש בכטב"מים, שעל אף יעילותו, עלול בטווח הארוך ליצור אויבים חדשים.

גישה המחזקת את עמדתו של קריין מבטא במאמרו⁸ דגלס א' פרייר⁹. לטענתו, טכנולוגיה מתקדמת אכן יכולה לחולל מהפכות באופן הלחימה ולהביא לניצחון במלחמות השמדה (annihilation wars). אולם מאז מלחמת העולם השנייה - בשל המגבלות הפוליטיות והמוסריות שנוצרו - ייתכן כי לא ניתן יהיה עוד לנהל מלחמות מהסוג הזה. לשיטתו, טכנולוגיה מתקדמת יכולה לנצח רק את השלב הקינטי של המלחמה, אך המפתח להבטחת שלום אחריו היא גישת הלוחמה נגד התקוממות (COIN), שאינה ניתנת למימוש אלא באמצעות מעורבות יבשתית מסיבית (boots on the ground). לפיכך, לדברי פרייר, על ארה"ב להימנע מלקצץ בכוחות היבשה, בנחתים ובכוחות המיוחדים, בהכשרה צבאית ובמה שמבטיח יכולת "להיות הראשונים לומר את האמת" באמצעות מבצעי מידע.

סיכום

מאמרו של קריין והתגובות עליו נכתבו על רקע המאבק הבין-זרועי בארה"ב על תקציבים ועל השפעה לקראת קבלת החלטות על קיצוצי תקציב ועל עיצובם מחדש של הכוחות המזוינים האמריקניים. אף על פי כן, הם נוגעים בשאלות עקרוניות כמו מהי הכרעה וכיצד ניתן להשיגה לאורך זמן ובעלות מינימלית נוכח אילוצים של לגיטימציה בין-לאומית וערכי זכויות אדם. ייתכן כי גישתו של קריין, הדוגלת בשימור מבנה כוח מאוזן המעניק גמישות בהתמודדות עם מצבי לחימה שונים, מתאימה גם למדינות אחרות, הגם שאינה מספקת מענה לשאלת המפתח: אילו אמצעים הם המתאימים ביותר לכל אחד מאינסוף המצבים שניתן להעלות על הדעת.

יצא נגד הטענה המרכזית של קריין⁵ דונלפ קבע שתקיפות מדויקות מנגד עשויות לפתור בעיות אסטרטגיות, כמו, למשל, במקרה של מבצע "שועל המדבר" ב-1998, שבו תקיפות מהאוויר ובטיילי שיוט שמו קץ לתוכניות עיראקיות לפתח נשק גרעיני. לדעת דונלפ, ארה"ב, בהיותה אומה מתקדמת, צריכה לקדם בברכה חידושים טכנולוגיים, גם אם משמעותם שינוי ארגוני, הקטנת מספרם של חיילי החי"ר בצבא ארה"ב ובחינה מחדש של אופן הפעלתם.

כדי להוכיח את טענותיו בנוגע ליעילות השימוש בטכנולוגיות תקיפה מתקדמות ומדויקות בחיל האוויר האמריקני מביא דונלפ עדויות שלפיהן ארגון אל-קאעידה חשש יותר מכול מפלטפורמות תקיפה ומודיעין מתקדמות ולא מחיילי חי"ר אמריקנים. דונלפ גם מפקפק באפשרות להפיק לקחים רלוונטיים מהניסיון ההיסטורי במקרים שבהם מדובר בטכנולוגיות מתקדמות. לדעתו, ליכולות של חיל האוויר במלחמת העולם השנייה אין כל משמעות בנוגע להערכת יכולותיו כיום.

דונלפ מעלה כמה טענות נוספות נגד קריין, שנמנע מלעסוק בגורמים שעוררו את החיפוש אחר פתרונות טכנולוגיים, כמו הכישלון של צבא הנהנה מיתרון כמותי ואיכותי - כמו צבא ארה"ב - להביס לחלוטין את אנשי השבטים הלא משכילים והחמושים בנשק פרימיטיבי. לדברי דונלפ, הגורם העיקרי שהמריץ את ההתגייסות לשורות המורדים בעיראק ובאפגניסטן היה הנוכחות הפיזית המסיבית של צבא זר ולא השימוש בטכנולוגיה מתקדמת (כמו התקיפות-מנגד). בתגובה לגישת הלחימה נגד התקוממות (counter-insurgency או COIN) שביטא קריין, שואל דונלפ מדוע להטיל על אנשי צבא היבשה עמל סזיפי של הפיכת חברות נחשלות ועוינות לחברות מערביות שוחרות שלום.

חשיבות השימוש בצבא היבשה והשמירה על האיזון הבין-זרועי בבניין הכוח

בתשובתו לדונלפ⁶ שב קריין ומדגיש כי אינו מתנגד באופן גורף לשימוש בטכנולוגיה מתקדמת. לטענתו, במקרים מסוימים אכן יכולות תקיפות בנשק מדויק להשיג יעדים לאומיים, ועל ארה"ב לשמר את היתרון